

MEĐUNARODNA KONVENCIJA O NADZORU I UPRAVLJANJU BRODSKIM BALASTNIM VODAMA I TALOZIMA (IMO, 2004.)

International convention for the control and management of ships' ballast water and sediments (imo, 2004)

Dr. sc. Marinko Đ. Učur, dipl. pravnik

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

E-mail: ucure@pravri.hr

UDK 341.225:504.054

Sažetak

U „Narodnim novinama Međunarodni ugovori“ 3/10 objavljen je Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije o nadzoru i upravljanju brodskim balastnim vodama i talozima iz 2004. godine, koji je Hrvatski sabor donio na sjednici 30. travnja 2010. Konvencija je sastavljena u Londonu 13. veljače 2004., u izvorniku na arapskome, kineskome, engleskome, francuskome, ruskom i španjolskom jeziku.

Uz odluku o ratifikaciji objavljen je tekst Konvencije na engleskom jeziku i u prijevodu na hrvatski jezik.

Konvencija je napisana u obliku standardne nomotehničke strukture uobičajene za međunarodne ugovore, a posebno za konvencije kao univerzalne izvore prava („viza“), što uključuje: preambulu, subjekte (stranke države članice IMO), definicije (mjerodavna uprava, balastne vode, svjedodžba, bruto-tonaža, štetni vodeni organizmi i patogeni talozi, brod i dr.); opće obveze, primjenu, rješavanje sporova, odnos prema međunarodnom pravu i drugim sporazumima, potpisivanje, pristup ratifikacija, odobrenje, stupanje na snagu, otkaz i drugo.

Predmeti reguliranja ove konvencije su: kontrola prijenosa štetnih vodenih organizama i patogena brodskim balastnim vodama i talozima; znanstveno i tehničko istraživanje te praćenje stanja, pregled i izdavanje svjedodžba, kršenja, inspekcija brodova, otkrivanje kršenja i nadzor brodova, obavijest o postupcima u nadzoru brodova, nepotrebno kašnjenje brodova, tehnička pomoć, suradnja, priopćavanje informacija i drugo.

Posebna karakteristika je u tome što se u sadržaj unose Pravila o nadzoru i upravljanju brodskim balastnim vodama i talozima (Pravilo A-1 do Pravilo A-5), Zahtjevi upravljanja i nadzora nad brodovima (Pravilo B-1 do Pravila B-6) i Posebni zahtjevi u određenim područjima (Pravilo C-1 do C-3), Standardi za upravljanjem balastnim vodama (Pravilo D-1 do D-5) i Zahtjevi za pregled i izdavanje svjedodžba za upravljanje balastnim vodama (Pravila E-1 do E-5). Komentar toga sadržaja predmet je ovoga rada.

Ključne riječi: Konvencija, nadzor, upravljanje, balastne vode, talozi, štetni vodeni organizmi, patogeni.

Summary

The Law on Adoption of the International Convention for the Control and Management of Ships' Ballast Water and Sediments was published in the "Official Gazette International Contracts" 3/10. The Law was brought by the Croatian Parliament on 30 April 2010. The Convention was established in London on 13 February 2004, in a single original in the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish languages.

With the decision on ratification the text of the Convention was published in English and in Croatian translation.

The Convention was developed as a standard nomenclature structure normally used in international contracts, and particularly in conventions as universal legal sources ("visa"), including: preamble, subjects (parties to the IMO member state), definitions (administrations, ballast waters, certificate, gross tonnage, harmful aquatic organisms and pathogen sediments, ship etc.); general obligations, implementation, dispute settlement, relationship to international law and other agreements, signature, ratification, acceptance, approval, accession, entry into force, denunciation etc.

The Convention regulates the following: control of transfer of harmful aquatic organisms and pathogens through ships' ballast water and sediments; scientific and technical research and monitoring, surveys and issuance of certificates, violations, ship inspections, detection of violations and control of ships, notification of control actions, undue delay to ships, technical assistance, co-operation, communication of information etc.

It is specific for this Convention that Regulations for the Control and Management of Ships' Ballast Water and Sediments (Regulation A-1 to Regulation A-5) are introduced as well as Management and Control Requirements for Ships (Regulation B-1 to B-6) and Special Requirements in Certain Areas (Regulation C-1 to C-3), Standards for Ballast Water Management (Regulation D-1 to D-5) and Survey and Certification Requirements for Ballast Water Management (Regulations E-1 to E-5). This paper elaborates on the cited contents.

Key words: Convention, monitoring, management, ballast waters, sediments, harmful aquatic organisms, pathogens

UVOD / Introduction

Brojni su razlozi uvjetovali donošenje Međunarodne konvencije o nadzoru i upravljanju brodskim balastnim vodama i talozima iz 2004. godine. Nekoliko godina međunarodna pomorska zajednica pripremala se da ublaži prijetnje, rizike i opasnosti „Koje proizlaze iz prijenosa morskih organizama i patogena putem balastnih voda“. Tako je 13. veljače 2004. na Međunarodnoj konferenciji o upravljanju brodskim balastnim vodama i talozima, održanoj u sjedištu Međunarodne pomorske organizacije (IMO) u Londonu, „konsenzusom prihvaćena Međunarodna konvencija o nadzoru i upravljanju brodskim balastnim vodama i talozima“.¹

To je pravna osnova i formalni okvir koji bi trebali obvezati brojne subjekte na nadzor i upravljanje brodskim balastnim vodama i talozima što nesmanjeno ugrožavaju floru i faunu u svim razmjerima. Svjetska će se trgovina i dalje razvijati, pomorska plovidba i prijevoz, prvenstveno različitih roba, također. Svjetska mora čine jedinstvo, pa nažalost i kada je u pitanju svekoliko onečišćenje „i ozbiljne ekološke prijetnje različitih oblika zagađenja morskog okoliša“.²

Riječ je o „netradicionalnim“ onečišćenjima kojih su posljedice trajna devastacija morskog okoliša, zbog prijenosa invazivne vrste organizama koji se unose u nove ekosustave nepripravne da ih prime i apsorbiraju“.

¹ Vlada Republike Hrvatske, Prijedlog zakona o potvrđivanju Međunarodne konvencije o nadzoru i upravljanju balastnim vodama i talozima iz 2004. godine, s Konačnim prijedlogom zakona, Zagreb, travanj 2010; Klasa: 342-29/10-02/01, Ur. broj 5030105-10-1 od 9. travnja 2010. Zakon o potvrđivanju Konvencije „NN-MU,“ 3/10.

² Brodovi na svjetskim morima prenose „invazivne vrste organizama...“, što uzrokuje trajnu devastaciju morskog okoliša.

Za tako ugrožen morski okoliš sanacija je gotovo nemoguća. Invazivne vrste sve su brojnije i stalno se šire.

„Kada su brodovi u pitanju, tri su izvora prijenosa organizama – balastne vode, obraslina trupa i sam teret. Najveći broj organizama prenosi se balastnim vodama.“³

Konvencija o nadzoru i upravljanju balastnim vodama (u nastavku Konvencija IMO 2004.) prvi je međunarodni instrument usmjeren da se postupcima upravljanja i kontrole brodskega vodenog balasta spriječi širenje vodenih organizama i patogena. Balastnim vodama prenose se organizmi štetni za nova staništa.

Konvencija IMO 2004. ima dva dijela: osnovni dio raspoređen u 22 članka i drugi dio: Pravila za nadzor i upravljanje brodskim balastnim vodama i talozima s pet poglavlja, od „A“ do „E“ (Opće odredbe, Zahtjevi upravljanja i nadzora za brodove, Posebni zahtjevi u određenim područjima, Standardi za upravljanje balastnim vodama, Zahtjevi o pregledima i izdavanju svjedodžbi za upravljanje balastnim vodama).

Potvrđivanjem Konvencije, u pravnom sustavu Republike Hrvatske naći će se novi pojmovi, kategorije i pravne institucije te pravni odnosi o nadzoru i upravljanju brodskim balastnim vodama. Stvaraju se obveze „državi stranci“ (informacije po Konvenciji, rješavanje sporova,

³ Isto: str. 1. „Procjenjuje se da danas oko 80.000 brodova godišnje prenese oko 12 milijardi tona balastnih voda s oko 4.500 različitih vrsta organizama i oko 3.000 različitih planktonskih vrsta. Dnevno se balastnim vodama prevozi gotovo 3.000 različitih oblika života u različitim stadijima razvoja. Glavni 'izvoznici' balastnih voda tankerima za ulje su SAD, Europa i Japan, a 'primatelji' su Srednji istok, Karipsko otočje i Afrika. Balastne vode 'izvoze' se iz Azije i Europe, Sjeverne i Južne Amerike, Australije i Azije.“

odnos prema međunarodnom pravu, otkaz konvencije i dr.).

Konvencija ima i dva priloga: obrazac *međunarodne svjedodžbe i dnevnika balastnih voda*.

Konvencija sadržava i smjernice koje analitički objašnjavaju sadržaj Konvencije i mjernih odredbi. Tako se lakše razumije „strategija upravljanja balastnim vodama kao mjera da se smanji i konačno zaustavi prijenos štetnih vodenih organizama i patogena“.

Republika Hrvatska treba razvijati regionalnu suradnju kako bi osigurala implementaciju globalnih standarda, uzimajući u obzir specifične potrebe država u Sredozemlju, posebno onih na Jadranskom moru, poštujući globalni karakter brodarstva. Standardi se moraju ujednačavati.

VIZA („PREAMBULA“) KONVENCIJE IMO 2004 / *Preamble to IMO 2004 Convention*

Pravna osnova („viza“, „preambula“) Konvencije je u najvažnijim univerzalnim vrelima prava o moru, na koje se „stranke ove konvencije“ pozivaju, uzimaju ih u obzir, imaju ih na umu, shvaćajući njihovu važnost i priznajući ih u želji da „dalje razvijaju sigurnije i učinkovitije mogućnosti upravljanja balastnim vodama koje će rezultirati stalnim sprječavanjem, smanjivanjem i konačnim zaustavljanjem prijenosa štetnih vodenih organizama i patogena“ itd.

To su:

- Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora (UNCLOS, 1982.),
- Konvencija o biološkoj raznolikosti (CBD, 1992.),
- Odluka IV/5 Konvencije IMO (COP 4, CBD, 1998.) povezane s očuvanjem i održivim korištenjem morskim i obalnim ekosustavima,
- Odluka VI/23 Konferencije IMO (COP 6, CBD, 2002.) o stranim vrstama koje ugrožavaju ekosustave, staništa ili vrste, uključujući vodeća načela o invazivnim vrstama,
- Načelo br. 15. Deklaracije iz Rija o okolišu i razvoju, Rezolucija MEPC 67/37. Vijeća IMO 1995, zaduženo za morski okoliš,
- Rezolucija Vijeća IMO A 774(18) 1993. i A 868 (20) 1997. o rješavanju prijenosa štetnih vodenih organizama i patogena.

Navedenim aktima naglašena je odlučnost država stranaka IMO-a u „sprječavanju, smanjivanju i konačnom otklanjanju rizika za okoliš, ljudsko zdravlje, imovinu i sredstva, koji nastaju prijenosom štetnih vodenih organizama i patogena“.

DEFINIRANJE POJMOVA / *Definitions*

U svrhu ove konvencije definirani su pojmovi upotrijebljeni u njezinu sadržaju, kao što su: „nadležna uprava“, „balastne vode“, „upravljanje balastnim vodama“, „svjedodžba“, „vijeće“, „konvencija“, „bruto-tonaža“, „štetni vodeni organizmi i patogeni“, „organizacija“, „glavni tajnik“, „talozi“ i „brod“.

„Nadležna vlast“ je vlast države koje zastavu brod vije, vlada obalne države i vlada države određene luke.

„Balastne vode“ su vode sa suspendiranim tvarima ukrane na brod radi kontrole uzdužnoga brodskog nagiba, popraćenog brodskog nagiba, gaza, stabilnosti broda.

„Upravljanje balastnim vodama“ znači mehanički, fizički, kemijski i biološki postupak ili kombinaciju tih postupaka, kojima se uklanja, čini neopasnim ili izbjegava uzimanje ili ispuštanje štetnih vodenih organizama i patogena u balastne vode i taloge.

„Štetni vodeni organizmi i patogeni“ odnose se na vodene organizme ili patogene koji, ako se unesu u mora, uključujući i ušća, ili u slatkovodne tokove, mogu ugroziti okoliš, ljudsko zdravlje, imovinu ili sredstva, narušiti biološku raznolikost ili ometati zakonito korištenje takvim područjima.

„Talozi“ su tvari nataložene u balastnim vodama unutar broda.

„Brod“ znači bilo koje plovilo u vodenom okolišu, uključujući: podmornice, plovne objekte, plutajuće platforme, plovne skladišne jedinice (FSU) i plovne jedinice za proizvodnju, skladištenje i prekrcaj (FPSO).⁴

OSNOVNI DIO KONVENCIJE IMO 2004. / *Main Features of the IMO 2004 Convention*

U odredbama članaka od 2. do 22. Konvencija regulira „osnovna“ pitanja – od općih obveza do jezika Konvencije.

U „opće obveze“ ubrajaju se: obveza stranaka „na potpuno provođenje odredaba ove Konvencije“; „Dodatak je sastavni dio Konvencije“; ne sprječavaju se stranke „da samostalno ili zajednički s drugim strankama“ poduzimaju i strožije mjere. U ovim odnosima „u skladu s međunarodnim pravom“ stranke se obvezuju na suradnju i poticanje stalnog razvoja ovih odnosa; obveza nenarušavanja ili ugrožavanja... u državama strankama i u drugim državama; ne uzrokovanje veće štete od one koju sprječavaju;

⁴ International Convention for the control and management of ships ballast water and sediments, 2004. article 1. (vidi pozivnu bilješku br.1)

poticanje brodova... da što manje uzimaju balastne vode s potencijalnim štetnostima...; suradnja u okviru IMO-a na ovim poslovima i drugo.⁵

Precizno je propisana „primjena“ Konvencije na brodove, dakle na koje se odnosi ili „ne odnose“ njezine odredbe (npr. brodovi država u njezinim vodama, ratni brodovi, zapečaćeni spremnici na brodovima i dr.). Brodovi nestranaka (nečlanica IMO) nemaju povlašteni položaj.⁶

Svaka stranka primjenjuje Konvenciju u potpunosti na sve brodove pod njezinom kontrolom, a dužna je „razvijati nacionalnu politiku, strategiju i programe... pod svojom jurisdikcijom... u skladu s Konvencijom.“⁷

Države same određuju luke i terminale u kojima se obavlja čišćenje ili popravak balastnih tankova s odgovarajućim postrojenjima za prihvat taloga i dr.⁸

Obvezuju se države da samostalno ili zajednički znanstveno i tehnički istražuju i prate stanje „na vodenim područjima pod njihovim jurisdikcijama“, u odnosima iz Konvencije.⁹

U odredbama članka 7. Konvencije uređuje se „pregled i izdavanje svjedodžbe“. Taj pregled obavlja i svjedodžbu izdaje država za brodove „koji viju njezinu zastavu ili se nalaze pod njezinom nadležnošću te podliježu pregledu“. „Dodatne mjere“ ne može nametati druga strana, a „provjera takvih dodatnih mjera odgovornost je stranke koja te mjere provodi i ne smije uzrokovati nepotrebno kašnjenje broda“.¹⁰

Ako dođe do kršenja „zahtjeva ove konvencije, sankcije se uspostavljaju temeljem zakona nadležne uprave predmetnog broda, bez obzira gdje se kršenje dogodilo“. „Sankcije moraju biti dovoljno oštre kako bi odvraćale od kršenja ove konvencije na bilo kojem području“. Postupak propisuje Konvencija.¹¹

Člankom 9. uređen je postupak „inspekcije brodova [...]u bilo kojoj luci ili odabranom terminalu“. Inspekcija je ograničena ili detaljna.

Brod koji krši odredbe Konvencije može biti upozoren, zadržan ili mu vlasti mogu uskratiti pravo korištenja njezinim lukama. Postupak otkrivanja kršenja i nadzora brodova propisan je u odredbama članka 10. Konvencije (zabrana brodu ispuštanja balastnih voda, otklanjanje opasnosti i dr.). U postupak su uključeni: uprava broda, konzulat, diplomatski predstavnik predmetnog broda, „priznata organizacija odgovorna

⁵ Konvencija IMO 2004, čl. 2.

⁶ Isto: članak 3.

⁷ Isto: članak 4.

⁸ Isto, članak 5.

⁹ Isto, članak 6.

¹⁰ Vidi dodatak (Datoteka C) i članke 2.3. i 7.2. te čl. 9. st. 1. pod C Konvencije.

¹¹ Konvencija, čl. 8. pojam „nadležna uprava“ određuje čl. 1.1. Konvencije

za izdavanje svjedodžbi“, „sljedeća luka pristajanja“.¹²

Tehnička suradnja i pomoć, te regionalna suradnja, posebno je uređena, i odnosi se na tehničku pomoć pri osposobljavanju osoblja, pri dostupnosti odgovarajućih tehnologija i raznih istraživačkih programa.¹³

U odredbama članka 14. propisani su pitanje i odnosi u „priopćavanju informacija“.

„Stranke svaki međusobni spor vezan uz tumačenje ili primjenu ove konvencije rješavaju pregovorima, istragom, posredovanjem, mirenjem, arbitražom, sudskom nagodbom, posredstvom regionalnih agencija ili dogovora ili drugim mirnim sredstvima po vlastitom izboru.“¹⁴

U odredbama članka 17. propisano je pitanje „potpisivanja, ratifikacija, prihvata, odobrenja i pristupa“, što treba tumačiti u skladu s pravilima međunarodnog (javnog) prava. Naime, Konvencija je bila otvorena za potpisivanje od 1. lipnja 2004. do 31. lipnja 2005., a „nakon toga ostaje otvorena bilo kojoj državi za pristup“, pod uvjetima koje propisuje Konvencija.¹⁵

U članku 18. utvrđuju se uvjeti „stupanja na snagu“ Konvencije: „dvanaest mjeseci od datuma kada ju je najmanje trideset država kojih trgovačke flote zajednički čine najmanje 35% bruto-tonaže svjetske trgovačke flote, potpisalo bez rezerve ratifikacije prihvata ili odobrenja, ili je položilo potrebnu ispravu o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu [...]“.

„Svaka isprava o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu položena nakon datuma stupanja na snagu ove konvencije, proizvodi učinak tri mjeseca nakon datuma njezina polaganja“, a izmjene i dopune „prema ispravama kako je konvencija izmijenjena i dopunjena.“¹⁶

U članku 19. Konvencija utvrđuje uvjete „izmjene i dopune“ (ovlašteni subjekti, postupak, tijelo, rokovi, stupanje na snagu, funkcija glavnog tajnika i dr.). „Svaka stranka može u bilo kojem trenutku otkloniti ovu konvenciju, nakon isteka dvije godine od datuma na koji je Konvencija stupila na snagu za tu stranku. Otkaz se daje dostavljanjem pisane obavijesti depozitaru te stupa na snagu godinu dana nakon primitka ili drugog razdoblja koje može biti naznačeno u toj obavijesti.“¹⁷

Odredbe u članku 21. Konvencije uređuju pitanje „depozitara“, jer se Konvencija „polaže kod

¹² Isto, čl. 11. „obavijest o postupcima nadzora“.

¹³ Isto, čl. 13., odnosi se na: osposobljavanje osoba, dostupnosti tehnologije, opreme i postrojenja, pokretanje zajedničkih razvojno-istraživačkih programa i drugih postupaka.

¹⁴ Isto, članak 15.

¹⁵ Isto, članak 17. „Ratifikacija, prihvata, odobrenje ili pristup vrše se polaganjem isprave s takvim učinkom kod glavnog tajnika.“

¹⁶ Isto, članak 18.

¹⁷ Isto, članak 20. „Depozitar“ je glavni tajnik IMO-a – vidi članak 21. Konvencije.

glavnog tajnika“, a on preslike dostavlja „svim državama koje su potpisale Konvenciju ili su joj pristupale“.

Postupak je precizno propisan (poslovi glavnog tajnika, postupci prema državama članicama, rokovi i dr.).

„Odmah po stupanju na snagu ove konvencije glavni tajnik će dostaviti njezin tekst Tajništvu Ujedinjenih naroda radi njezina registriranja i objavljivanja u skladu s člankom 102. Povelje Ujedinjenih naroda.“¹⁸

Konačno, u odredbama članka 22. stoji: „Ova je Konvencija sastavljena u jednom izvorniku na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španjolskom jeziku, pri čemu je svaki tekst jednako vjerodostojan.“¹⁹

Na kraju „osnovnog dijela“ piše da je tekst Konvencije sastavljen u Londonu, 13. veljače 2004., a za „potvrdu toga su niže potpisani, u tu svrhu propisno ovlašteni od svojih odnosnih vlada [...]“.²⁰

DODATAK – PRAVILA O NADZORU I UPRAVLJANJU BRODSKIM BALASTNIM VODAMA I TALOZIMA / Annex – regulations for the control and management of ships' ballast water and sediments

Kako je već napisano, karakteristike su Konvencije u „Dodatku“, koji ima naslov „Pravila o nadzoru i upravljanju brodskim balastnim vodama i talozima“ i raspoređen je u odjeljke od „A“ do „E“.

Odjeljak A – Opće odredbe

U Odjeljku A napisana su pravila, i to: *Pravilo A-1 Definicije*: „Datum godišnjice“ (za istek svjedodžbe). „Kapacitet balastnih voda“ (ukupni volumetrički kapacitet svih spremnika, prostora ili odjeljaka na brodu koji služe za balastne vode); „Tvrtka“ (organizacija koja odgovara za upravljanje brodovima); „Izgrađen“ i „Veća preinaka“ (odnosi se na brod od kobilice do preinake); „Od najbližeg kopna“ i „aktivna tvar“ (tvar ili organizam, uključujući viruse ili gljivice, koji općenito ili specifično djeluje na štetne vodene organizme i patogene, ili protiv njih).

Pravilo A-2 Opća primjenjivost – propisuje da se ispuštanje balastnih voda obavlja samo u postupcima ... u skladu s Dodatkom.

Pravilo A-3 Iznimke – određuje kada se mjere ne primjenjuju.

Pravilo A-4 Izuzeće – kad ga država za svoje područje utvrđuje, obavještava se IMO i bilježi se u dnevnik balastnih voda.

Pravilo A-5 Istovjetna usklađenost – uređuje se posebnost za rekreacijska plovila ili plovila prvenstveno za traganje i spašavanje (duljine do 50 m i kapaciteta balastnih voda od 8 kubičnih metara).

Odjeljak B – Zahtjevi upravljanja i nadzor nad brodovima – ima ova pravila:

Pravilo B-1 Plan upravljanja balastnim vodama – propisuje da se mora nalaziti na svakom brodu, a odobrava ga „nadležna vlast“ s propisanim sadržajem i uporabom.

Pravilo B-2 Dnevnik balastnih voda – nalazi se na svakom brodu i vodi po propisanim pravilima o okolnostima ispuštanja balastnih voda, te se čuva na brodu dvije, a u upravi tvrtke tri godine.

Pravilo B-3 Upravljanje balastnim vodama za brodove – ističe se posebno za brodove izgrađene prije 2009. s kapacitetom manjim ili većim od 1.500 do 5.000 kubičnih metara; brod sagrađen 2009. ili kasnije, s 5.000 ili više kubičnih metara; brod sagrađen 2012. ili kasnije, sve prema standardima iz „pravila“ Dodatka Konvencije i metodama upravljanja balastnim vodama.

Pravilo B-4 Izmjena balastnih voda – donosi način, mjesto, udaljenost od najbližeg kopna i na dubini najmanjoj 200 m (ili u dogovoru s drugim državama, upisivanje u dnevnik i dr.).

Pravilo B-5 Upravljanje talozima za brodove – odnosi se na brodove i obvezu uklanjanja taloga iz prostora namijenjenoga prijevozu balastnih voda.

Pravilo B-6 Dužnosti službenika i posade – sadržava obavljanje dužnosti po planu upravljanja balastnim vodama.

Odjeljak C – Posebni zahtjevi u određenim područjima ima ova pravila:

Pravilo C-1 Dodatne mjere – propisuje dodatne uvjete i standarde koje može zahtijevati jedna od stranaka pojedinačno i zajednički, obavijesti IMO-a, opterećenje broda se mora uvažavati, trajanje dodatnih mjera i dr.

Pravilo C-2 Upozorenje vezano uz uzimanje balastnih voda u pojedinim područjima i pripadajuće mjere država pripadnosti – donosi obavijest pomorcima o mjestima zabrane uzimanja balastnih voda, obavijest IMO-a.

Pravilo C-3 Priopćavanje informacija – sadržava obveze IMO-a da omogući dostupnost informacijama.

¹⁸ Isto, članak 21.

¹⁹ Isto, članak 22, st. 1.

²⁰ Isto, članak 22, st. 2.

Odjeljak D – Standardi za upravljanje balastnim vodama ima ova pravila:

Pravilo D-1 Standard za izmjenu balastnih voda – ističe se učinkovitost od najmanje 95% volumetričke izmjene balastnih voda, ili ako se koristi metodom punjenja, onda 95%.

Pravilo D-2, Standard za ispuštanje balastnih voda – propisuje se ispuštanje manje od 10 održivih organizama po kubičnom metru; minimalne dimenzije veće ili jednake 50 mikrometara, a za manje dimenzije manje od 10 održivih organizama po mililitru; propisani su standardi „indikativni mikrobi i drugo.

Pravilo D-3 Zahtjevi za odobrenje sustava upravljanja balastnim vodama – sustave mora odobriti ovlaštena uprava ili za posebne slučajeve IMO, ali moraju biti sigurni za brod, njegovu opremu i posadu.

Pravilo D-4 Prototipne tehnologije obrade vodenog balasta – ispitivanja i procjena novih tehnologija obrade vodenog balasta, vrijeme „čekanja“ standarda, poštovanje smjernica IMO-a, plan ispitivanja i procjena.

Pravilo D-5 Revizija standarda koju provodi organizacija – donose se obveze mjerodavnog odbora u IMO-u i revizije odgovarajućih tehnologija, postupak revizije...

Odjeljak E – Zahtjevi za pregled i izdavanje svjedodžbi za upravljanje balastnim vodama – ima ova pravila:

Pravilo E-1 Pregledi – propisuje koje preglede mora obaviti brod težine od 400 bruto-tona i više i početni pregled, pregled radi produženja svjedodžbe, međupregled, godišnji pregled, dodatni pregled, nadzor, izvještavanje, izvanredne okolnosti, postupci i drugo.

Pravilo E-2 Izdavanje ili ovjera svjedodžbe – sadržava ovlasti državi da, ako brod ispunji uvjete, izda mu svjedodžbu jednako vrijednu i u drugim državama...

Pravilo E-3 Izdavanje ili ovjera svjedodžbe za drugu stranu – ako zatraži druga strana pregled od „nadležne uprave“, izdaje se svjedodžba, a ne izdaje se nikakva svjedodžba „brodu koji ima pravo vijati zastavu države koja nije stranka ove konvencije“.

Pravilo E-4 Obrazac svjedodžbe – propisan je i izdaje se na jeziku „stranke koja ga izdaje uključujući i prijevod na engleski, francuski ili španjolski“.

Pravilo E-5 Trajanje i valjanost svjedodžbe – najduže pet godina, a razdoblje određuje „nadležna uprava“; zatim se postupak pregleda, produljenje valjanosti svjedodžbe, luka pregleda, privremeno produljenje, postupci godišnjih pregleda, prestanak valjanosti svjedodžbe i drugo.

PRILOZI / Appendices

Uz Konvenciju IMO 2004. objavljeni su prilozima: Prilog I. „Obrazac Međunarodne svjedodžbe o upravljanju balastnim vodama“ i Prilog II. „Obrazac dnevnika balastnih voda“.

Međunarodna svjedodžba o upravljanju balastnim vodama / *International Ballast Water Management Certificate*

Prilog I. Svjedodžbu izdaje prema odredbama Konvencije „nadležna vlada“. Obrazac je propisan: u svjedodžbi se označava ta „nadležna vlada“ (država), puni naziv ovlaštene osobe ili organizacije u skladu s odredbama Konvencije, podaci o brodu (ime, broj raspoznavanja, luka upisa, bruto-tonaža, IMO broj²¹, datum izgradnje, kapacitet spremnika balastnih voda u kubičnim metrima; pojedinosti o primjeni metoda upravljanja balastnim vodama – (glavne metode u skladu s „Pravilom D1, D2, D-4) i na kraju da se time „posvjedočuje“ da je brod pregledan i da je time utvrđeno da je „upravljanje balastnim vodama na brodu u skladu s Dodatkom Konvencije“, zatim do kada je svjedodžba valjana, datum dovršetka pregleda, mjesto izdavanja, datum izdavanja, potpis ovlaštene osobe koja je izdala svjedodžbu i pečat ili žig odgovarajuće uprave.

Slijedi obrazac „Ovjera godišnjeg pregleda i međupregleda“, kojim se posvjedočuje „da je pregledom propisanim pravilom E-1 iz Dodatka Konvenciji utvrđeno kako brod ispunjava odgovarajuće odredbe Konvencije“ (godišnji pregled ili međupregled s potpisom, mjestom, datumom, pečatom ili žigom uprave).

U obrascu „Godišnji pregled“ (međupregled u skladu s Pravilom E-5.8.3) i u obrascu „Ovjera za produljenje valjanosti svjedodžbe“ ako je valjanost kraća od pet godina uz primjenu pravila E-5.3., i u „Ovjeri nakon izvršenog pregleda u svrhu produljenja valjanosti svjedodžbe uz primjenu pravila E-5.4“, utvrđuje se „da brod ispunjava odgovarajuće uvjete i odredbe Konvencije“, a svjedodžba je valjana do _____ uz potpis, mjesto, datum, pečat ili žig.

Pozivom na Pravila E-5.5., E-5.6. i E-5.8. propisani su obrasci za: ovjeru za produljenje valjanosti svjedodžbe do dolaska u luku pregleda ili za razdoblje početka uz primjenu pravila E-5.5. ili E-5.6., i ovjera za promjenu datuma godišnjice uz primjenu pravila E-5.8. (s potpisom, mjestom, datumom, pečatom ili žigom).

Prilog II. sadržava „Obrazac dnevnika balastnih

²¹ IMO, Rezolucija A-600 (15): IMO SHIP Identification Number Scheme (identifikacijski brojevi na brodovima).

voda“ (Međunarodna konvencija o nadzoru i upravljanju brodskim balastnim vodama i talozima), u koji se nose ovi podaci: razdoblje od-do, ime broda, IMO broj, bruto-tonaža, zastava, kapacitet spremnika balastnih voda (u kubičnim metrima), plan upravljanja balastnim vodama, dijagram broda s označenim spremnicima balastnih voda.

Vođenje dnevnika je obvezno „o svim radnjama vezanima uz balastne vode, o ispuštanju balastnih voda u more te postrojenjima za prihvata“ uz napomenu da je „upravljanje balastnim vodama u skladu s odobrenim Planom upravljanja balastnim vodama u skladu sa smjernicama IMO-a.²²

Zabilješke u dnevniku uvode se: pri uzimanju balastnih voda, svaki put kada se vode obrađuju za potrebe upravljanja balastnim vodama, ako se balastne vode ispuštaju u more ili u postrojenja za prihvata, te izvanredni postupci. Podaci sadržavaju: datum, vrijeme, lokaciju luke ili postrojenja, dubinu, procijenjeni volumen, potpis, promjenu plana, razloge i drugo.

„Bilješka o postupcima s balastnim vodama“ poseban je obrazac („primjer stranice dnevnika balastnih voda“) s ovim podacima: ime broda, broj ili znak raspoznavanja, datum, stavka (broj), bilješka o postupcima, potpis službenika i potpis zapovjednika broda.

Svaki obrazac u „Prilogu“ upućuje na odgovarajuće „pravilo“ i samo se tako može njime koristiti (pravilo je sastavni dio Konvencije).

ZAKLJUČAK / Conclusion

Odmah po završetku konferencije Konvenciju je po donošenju potpisalo 67 predstavnika država članica Međunarodne pomorske organizacije (IMO), od 74 država članica IMO koje su pribivale konferenciji.

Konvencija o nadzoru i upravljanju brodskim balastnim vodama „predstavlja najznačajniji međunarodni instrument usmjeren na sprječavanje širenja vodenih organizama i patogena putem balastnih voda kroz postupke upravljanja i kontrole broskog vodenog balasta“.

Republika Hrvatska još je 2004. angažirala hrvatsku znanstvenu zajednicu i Fridtjof Nansen Institut iz Norveške da izrade studiju upravljanja balastnim vodama na Jadranu, za koji se pokazala realnom opasnost od uništavanja morskoga okoliša.

Donesen je Pravilnik o upravljanju i nadzoru

vodenog balasta (NN, 55/07.), koji se primjenjuje od 1. rujna 2007.; uveden je poseban sustav izvješćivanja podrijetla i količine balastnih voda koje se prevoze na brodovima što uplovljavaju u hrvatske luke.

Republika Hrvatska već realizira odredbe Konvencije aktivno sudjelujući u međunarodnim asocijacijama, a posebno inicijativom i djelovanjem u aktivnostima na Mediteranu.

Osnovan je i Nacionalni forum za provedbu Projekta „Globalast Partnerstvo 2007 – 2012“ poradi što učinkovitije primjene Pravilnika o upravljanju i nadzoru vodenog balasta.

Temeljna odredba Konvencije utvrđuje pravo iskrcanja balastnih voda samo kada su provedene neke od mjera upravljanja balastnim vodama u prijelaznom razdoblju od 2009. do 2016. Poslije toga uvode se druge mjere koje se odnose na obradu voda na brodu, što zahtijeva posebnu tehnologiju koju tek treba razviti.

Opravdano se pritom stvaraju troškovi, ali niti jedan trošak ili radnja u postupku ne smije biti „nepotrebna“ (npr. zadržavanje broda zbog dodatnih pregleda i sl.).

To se odnosi i na inspekciju, ograničenu ili detaljnu (kako bi se osiguralo „da brod ne ispušta balastne vode sve dok to ne bude mogao činiti bez prijetnja za okoliš, ljudsko zdravlje, imovinu ili sredstva“).

Za „nepotrebno kašnjenje brodova“ (zadržavanje ili kašnjenje) „brod ostvaruje pravo na naknadu za bilo kakve nastale gubitke ili štete“.

Proces se ne može razvijati bez regionalne aktivne suradnje, sukladno „nacionalnim zakonima, propisima i politikama u prijenosu tehnologija vezanih za nadzor i upravljanje brodskim balastnim vodama i talozima“, ali vodeći računa o „zatvorenim i poluzatvorenim morima...“ regionalnim obilježjima uz zaključivanje i regionalnih sporazuma u cilju razvoja usklađenih postupaka“.

Sveteodnosnemogućerazvijatibez„priopćavanja i informiranja“, kako ih Konvencija propisuje i stvara obveze za države članice (potpisnice).

Što se tiče odnosa prema međunarodnom pravu i drugim sporazumima, Konvencija u članku 16. utvrđuje: „ništa u ovoj Konvenciji ne utječe na prava i obveze bilo koje države po običajnom međunarodnom pravu, sukladno Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora“ (članak 16. Konvencije IMO 2004.).

Republika Hrvatska prihvatila je obveze na međunarodnoj razini koje se odnose na nadzor i upravljanje balastnim vodama i talozima, uz „Izjavu“ navedenu u članku 3. Zakona o ratifikaciji i točki 7.3. (stavak drugi). Provedbu Konvencije prati središnje tijelo

²² Smjernice za nadzor i upravljanje brodskim balastnim vodama poradi smanjenja prijenosa štetnih vodenih organizama i patogena, IMO-Rezolucija A 868 (20).

državne uprave mjerodavno za poslove mora (članak 4. Zakona).

Pozivom na Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora (članak 30., st. 3.) objava o stupanju na snagu Konvencije obznanjuje se naknadno (bez obzira na to što je Zakon o ratifikaciji stupio na snagu 29. svibnja 2010.).

Republika Hrvatska je na temelju članka 1023. st. al. 4. Pomorskoga zakonika (NN, 181/04.) i ovlasti mjerodavnog ministra donijela i objavila Pravilnik o upravljanju i nadzoru vodenih balasta (NN, 55/07.) „u cilju unapređenja zaštite okoliša“ i utvrđujući „načela i postupke upravljanja i nadzora vodenog balasta na plutajućim i plovnim objektima, dok borave i plove u unutarnjim morskim vodama, teritorijalnom moru i zaštićenom ekološkom-ribolovnom pojasu Republike Hrvatske“. Odnosi se na „sve trgovačke brodove neovisno o njihovoj državnoj pripadnosti, kao i druge plutajuće i plovne objekte tako da mogu krcati vodeni balast, a koji uplovljavaju u luke u Republici Hrvatskoj ili plove unutarnjim morskim vodama, teritorijalnim morem ili zaštićenim ekološko-ribolovnim pojasom Republike Hrvatske“, a ako postoji „neposredna opasnost od prijenosa štetnih organizama putem vodenih balasta, primijenit će se i na plovne objekte koji isključivo plove ili borave u unutarnjim morskim vodama ili teritorijalnom moru R. H“.

LITERATURA / References

Amižić Jelovčić, Petra, „Onečišćenje morskog okoliša balastnim vodama s posebnim osvrtom na Međunarodnu konvenciju o nadzoru i upravljanju brodskim balastnim vodama i talozima iz 2004. godine“, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Vol. 45 (2008.), broj 4, str. 797. – 810.

IMO, Rezolucija A-600 (15): IMO SHIP Identification Number Scheme (Identifikacijski brojevi na brodovima)

Konvencija o biološkoj raznolikosti (CBD, 1992.)

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora (UNCLOS, 1982.)

Načelo br.15. Deklaracije iz Rija o okolišu i razvoju; Rezolucija MEPC. 67/37, Vijeća IMO 1995, zaduženo za morski okoliš

Odluka IV/5 Konvencija IMO (COP 4, CBD, 1998.) vezana uz očuvanje i održivo korištenje morskim i obalnim ekosustavima

Odluka VI/23 Konferencija IMO (COP 6, CBD, 2002.) o stranim vrstama koje ugrožavaju ekosustave, staništa ili vrste, uključujući vodeća načela o invazivnim vrstama

Prijedlog zakona o potvrđivanju Međunarodne konvencije o nadzoru i upravljanju balastnim vodama i talozima iz 2004. godine, s Konačnim prijedlogom zakona, Zagreb, travanj 2010.; Klasa: 342-29/10-02/01, Ur. broj 5030105-10-1 od 9. travnja 2010.

Rezolucija Vijeća IMO A. 774(18) 1993. i A 868 (20) 1997. o rješavanju prijenosa štetnih vodenih organizama i patogena

Učur, Marinko Đ., *Radnopravni status pomoraca*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2003.

Učur, Marinko Đ., „Specifičnosti radno-pravnog i socijalno-pravnog položaja svjetioničara“, Zbornik Pravnog fakulteta, Rijeka, Vol. 13 (1992.)

Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije o nadzoru i upravljanju balastnim vodama i talozima NN-MU 3/10.

Rukopis primljen: 20. 1. 2010.